

PROFILUL VICTIMEI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Consilier juridic Marius MANDRA

Definiția victimei. Conform GAATW persoană traficată este "o persoană recrutată, transportată, cumpărată, vândută, transferată, primită sau cazată în modul descris în definiția traficului de persoane, inclusiv copii, indiferent dacă copilul a consimțit sau nu."¹

"Declarația privind principiile fundamentale referitoare la administrarea justiției pentru victimele infracțiunilor și ale abuzului de putere" cuprinde un catalog de principii de bază, referitoare la accesul victimelor la justiție, la un tratament echitabil, la despăgubiri, compensații și asistență. Această declarație a fost adoptată prin consens în Adunarea Generală ONU din 1985², reflectând intenția colectivă a comunității internaționale de a restabili echilibrul dintre drepturile fundamentale ale bănușilor și infractorilor pe de-o parte, și drepturile și interesele victimelor pe de altă parte.

Declarația definește victimele ca fiind:

"Persoane care au suferit, fie individual, fie colectiv, pagube, inclusiv vătămări psihice sau mentale, traume emoționale, pierderi materiale sau încălcări substanțiale ale drepturilor lor fundamentale, prin acte sau omisiuni prevăzute de legile penale în vigoare în statele membre, inclusiv de legile penale împotriva abuzului de putere. "

Această definiție include și victimele traficate, care de multe ori au avut de suferit toate consecințele menționate mai sus.

Din analiza cazurilor contabilizate la nivelul întregii țări în perioada ultimilor patru ani (2001 - 2005), rezultă o serie de caracteristici generale, care redau unele aspecte asupra tabloului traficului de ființe umane în România și al activității traficantilor în afara granițelor țării.

Aceste caracteristici se constituie în cauze și condiții de menținere și dezvoltare a fenomenului contribuind și la conturarea unor tipologii distincte. Pe aceste particularități ale ofertei se grefează și modalitățile diverse de manifestare a fenomenului conexe al proxenetismului.

În general, victima are o dorință intensă de independență, în special financiară, ceea ce, împreună cu lipsa de perspective, îi alimentează dorința de a-și căuta un loc de muncă în străinătate, unde crede că se poate realiza mai ușor decât în România. Crede în poveștile de succes pe care le-a auzit de la (și despre) persoane care au reușit în străinătate și este gata să-și asume riscurile pe care le implică o eventuală decizie de plecare peste hotare. Multe dintre victimele traficului în scopul exploatarei sexuale cad pradă unor oferte aparente onorabile, și nu unor promisiuni transparente care ar putea fi asociate cu industria sexului. Victimele provin sau sunt recrutate din orașe mari și medii. E foarte probabil să fi suferit deja abuzuri. Victima comunică mai puțin cu familia (părinții) și are un sentiment scăzut de apartenență socială. Nivelul ei de educație nu depășește, de regulă, studiile liceale. Grupul ei de prieteni valorizează în principal banii. Legăturile ei cu Biserica sunt slabe.

Situația materială precară constituie motivul principal al practicării prostituției (83% din cazuri), fie perceput ca nivel de subzistență, fie raportat la un anumit nivel de aspirații dincolo de care subiectul se consideră marginalizat în societate. În multe dintre cazurile analizate apare, ca un leit-motiv, dorința de a câștiga bani mulți fără un efort prea mare, aceasta fiind și una din promisiunile pe care proxeneții le fac pentru a le recruta, alături de ideea de „traibun" (haine luxoase, frecventarea restaurantelor și discotecilor etc.).

¹ Alianța globală împotriva traficului de femei (GAATW); Standarde de drepturi fundamentale pentru tratarea persoanelor traficate; ianuarie 1999.

² Declarația ONU privind principiile fundamentale referitoare la administrarea justiției pentru victimele infracțiunilor și ale abuzului de putere, adoptată de Adunarea Generală ONU prin Rezoluția 40/34 din 20 noiembrie 1985.

Majoritatea victimelor provine din regiuni sărace ale țării, Moldova și Muntenia, relația dintre sărăcia acestor zone și fenomenul de trafic fiind pusă în evidență prin: reducerea locurilor de muncă, reducerea posibilităților tinerilor de a deveni independenți material, în raport cu familia, reducerea șanselor de întemeiere a unei familii în zona respectivă, manifestarea redusă a mecanismelor de control comunitar.

Aceeași situație se întâlnește și la nivel global, în sensul că, marea majoritate a victimelor vine din țări caracterizate de greutate economice, unde predomină sărăcia și lipsa posibilităților. Această stare de fapt este accentuată și de existența situațiilor conflictuale sau a instabilității politico-economice din astfel de țări.

Situația economică precară pe care acestea o invocă este determinată atât de conjunctura economică defavorabilă la nivelul întregii țări, cât și de **gradul redus de pregătire școlară și profesională**.

Astfel, distribuția celor 100 de victime din eșantionul interviuat³ din punct de vedere al nivelului studiilor arată că 53 % dintre ele au cel mult studii gimnaziale, alte 34% abandonând liceul după 10 clase și numai 10% având studii liceale complete.

Și tot datorită lipsei studiilor cele mai multe dintre victime nu au nici o profesie. Nivelul ridicat al șomajului, corelat cu lipsa de atractivitate pentru munca în sectorul particular (care de multe ori presupune condiții grele, salarizare foarte mică, posibilitatea hărțuirii sexuale, lipsa unor obligații asumate de angajator), conduc aproape inevitabil aceste tinere către practicarea prostituției în scopul asigurării subzistenței; de cele mai multe ori, alternativa ar constitui-o comiterea altor infracțiuni mai riscante.

Lipsa sprijinului familiei, în condițiile unei lipse de alternative la nivelul comunității, contribuie la perceperea ofertei recrutorilor ca singura șansă de succes, în unele cazuri, victimele sunt conștiente de riscurile pe care le presupune o astfel de ofertă, dar le neagă, neavând alte alternative⁴.

Trebuie, de asemenea, să avem în vedere și existența anumitor **incidente traumatizante din copilăria** sau adolescența persoanei, care au marcat deciziile pe care le-a luat ulterior în legătură cu propriul statut, multe dintre victime provenind din familii cu probleme (violență domestică, alcoolism, abuzuri sexuale, antecedente penale, chiar modele în practicarea prostituției):

- Viol - 3 cazuri;
- Maltratare - 13 cazuri;
- Exploatare de către părinți - 9 cazuri;
- Abandon familial - 17 cazuri.

O altă trăsătură a profilului psihologic al victimei este reprezentată de **atitudinea libertină și superficială față de viață**, unele dintre autoarele acestei infracțiuni mărturisind că au făcut-o din plăcere (6% din cazuri) . În acest caz, un rol esențial l-a avut **anturajul** tinerelor, mai ales având în vedere lipsa de experiență și maturitate, ca și capacitatea redusă de reprezentare a tuturor consecințelor ce decurg din comportamentul lor.

Victimele traficului sunt persoane credule, idealiste, ușor de păcălit, ușor de indus în eroare.

Tot acest complex de factori a creat un handicap major pentru tinerele care au ales să practice prostituția, scăzându-le mult nivelul de aspirații și creându-le un anumit statut pe care nu au fost în stare să îl depășească, unele dintre ele continuându-și activitatea ca proxenete.

Combi-nația diverselor influențe de natură economică și socio-culturală, suprapusă peste anumite structuri de personalitate, conduce la cristalizarea unor tipuri distincte de prostituate, ilustrate în modalitățile diferite de inițiere și dezvoltare a activității.

Facem distincția între cele care **au ajuns să se prostitueze împotriva voinței lor** (34%), fiind ademenite în afara granițelor (de regulă, în Turcia și Serbia), cu promisiunea unor locuri de muncă (20%). Odată ajunse acolo, acestea au fost constrânse prin diverse mijloace (reținerea documentelor în

³ Organizația Internațională pentru Migrațiune, Biroul din București, *Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane*, cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), 2005

⁴ Gabriela Alexandrescu, Georgeta Păunescu, Daniela Munteanu, Daniela Nicolăescu, Iulia Nițulescu, Diana Șerban, Petre Matei, Bogdan Barbu, Mircea Dumitrescu, Victor Nicolaescu, *Ghid de bune practici pentru asistarea copiilor victime ale traficului în scopul exploatării sexuale*, publicată de Organizația Salvați Copiii România în cadrul Proiectului „Save the children Child Trafficking Regional Response for South East Europe, București, Martie 2004, p. 5.

condițiile necunoașterii limbii țării respective, sechestrări, amenințări, maltratări fizice și abuzuri sexuale, manipulări bazate pe prezentarea deformată a situației care exclude alternative de realizare a unor venituri etc.) să întrețină relații sexuale cu clienții aduși de proxenet.

Pe de altă parte, sunt cele care, **de la început, au ales să se prostitueze (66%)**.

În ceea ce privește pe cele din prima categorie, majoritatea au cedat presiunii traficantilor și proxeneților, în timp ce doar puține au reușit să evite prostituarea prin diverse tertipuri. Cele care au cedat, fie au făcut-o temporar, dată fiind situația în care se găseau și din care așteptau să scape, pentru a nu se mai întoarce vreodată la această ocupație, fie s-au acomodat cu ideea, descoperind că pot accepta să câștige bani prin vânzarea favorurilor sexuale, lucru reliefat și din declarațiile din interviuri, prin care demonstau că prostituția li se pare acum o activitate normală și pe care ar continua-o.

Dintre cele care au ales de la început să se prostitueze, distingem între **prostituatele care acționează pe teritoriul României** și cele care **au ales alte țări pentru practicarea prostituției**.

Pe teritoriul țării, ele activează fie ca libere profesioniste (28%), fie distribuite de rețelele de proxeneți (72 %). Cele ce acționează liber profesionist aleg această variantă pentru a-și păstra și administra singure veniturile realizate din prostituție, dar și cunoscând din proprie experiență sau din auzite riscurile implicate de colaborarea cu proxeneții (violențe, traficări, reținerea banilor). De regulă, își desfășoară activitatea în parcări și pe trasee ale TIR-urilor, în benzinării, pe marginea șoselelor, acostând șoferii. Altele abordează prostituția ca o distracție, alături de frecventarea barurilor și discotecilor.

Cele ce activează în rețele conduse de proxeneți o fac pentru un anumit grad de protecție și de asigurare a condițiilor de desfășurare a meseriei (cazare, racolare de clienți, locuri de prestare a serviciilor sexuale, asigurarea neintervenției autorităților locale). Relația prostituată-proxenet este bună uneori, mai ales în situațiile în care cea care se prostituează are o anumită disponibilitate de practicare a acestei activități, care nu este determinată de o presiune acută a lipsurilor materiale, ci de un anumit grad de libertinism sau de dorința suplimentării veniturilor. Astfel, proxenetul apare ca un „combinator” care se folosește de o oportunitate de a câștiga bani oferiți de prostituată. În acest tip de relație nu se întâlnesc constrângeri, banii sunt împărțiți în mod egal, uneori au și relații sexuale; de regulă, consideră prostituția și proxenetismul ca ocupații temporare, care le aduc un anumit profit în circumstanțe favorabile, dar la care ar renunța pentru alte oportunități.

Alteori, relația prostituatelor cu proxeneții este *conflictuală*, aceștia din urmă utilizând forme de violență diferite pentru a menține controlul asupra femeilor traficate. Este o situație care se întâlnește mai des în traficul transfrontalier, dar și în rețelele de pe teritoriul național. Este mai ales situația celor ce se prostituează fiind la limita subzistenței (a lor și a familiilor pe care le au în întreținere uneori) și care nu-și pot reprezenta o alternativă de câștig. Acestea se lasă exploatate, umilite, ajungând uneori să fie vândute altor proxeneți și silite să achite contravaloarea tranzacției. De obicei, conflictele sunt cauzate fie de lipsa acceptului victimei de a practica prostituția (atunci când sunt racolate prin promisiunea falsă a unui loc de muncă sau chiar răpite), fie de neînțelegeri referitoare la împărțirea câștigului, rapacitatea proxeneților fiind foarte mare. Atitudinea acestora se bazează în special, pe faptul că victimele au deja complexul de vinovăție al propriilor fapte și ezită să ceară sprijin autorităților, pe tinerețea și lipsa de experiență a femeilor traficate, pe necunoașterea limbii și legislației respective sau pe teama că altfel nu ar putea supraviețui economic.

Pe teritoriul altor state prostituatele ajung, de regulă, prin intermediul rețelelor internaționale de trafic cu femeie pentru prostituție, care se ocupă, în primul rând, cu modalitățile de trecere a frontierei, dar și de asigurarea locurilor de cazare și de practicare a prostituției în țara de destinație. Au fost racolate direct, prin propuneri explicite, de către reprezentanți români ai proxeneților din străinătate sau chiar de străini. Au frecventat, de regulă, Turcia, Serbia, dar și Italia, Germania, Grecia, Cipru. Au ajuns în aceste țări fie cu pașaport valabil, fie cu pașaport falsificat, prin aplicarea unor fotografii pe pașaportul conținând datele altei persoane, sau trec frontiera ilegal (de exemplu, traversând Dunărea cu barca). În cazul expulzării din aceste țări, cu interdicții pe diferite perioade, au contractat în România căsătorii de conveniență, care le-au conferit o nouă identitate, pentru a obține un pașaport ce le asigură intrarea în țara vizată.

În acest context, situațiile limită semnalate de către femeile traficate se prezintă astfel:

- Privare de libertate - 17%;

- Folosirea violenței - 21 %;
- Folosirea diferitelor forme de amenințare - 28%;
- Lipsirea de hrană - 5%;
- Obligarea la consum de droguri - 1%.

De cele mai multe ori, victimele nu au recurs la sprijinul autorităților, deoarece în aceste țări prostituția este prohibită (cel puțin pentru imigrante), riscând expulzarea. De altfel, incriminarea prostituției, neurmată de alte măsuri adecvate, reprezintă una din pârgurile eficiente de control utilizate de proxeneți asupra conduitei victimelor, aceștia folosindu-se de legislație pentru a le șantaja, chiar și în cazul în care prostituatele doresc să renunțe la această ocupație, proxeneții amenințându-le, pe ele și familiile lor, cu divulgarea ilegalității comise.⁵

Din declarațiile prostituatelor intervievate⁶ mai rezultă faptul că multe dintre ele își consideră situația ca fiind normală, dată fiind lipsa unor alternative de procurare a mijloacelor de trai, dar și schimbărilor de mentalitate în societate, care conduc la o creștere din ce în ce mai mare a cererii de prostituate. Totodată, această viziune le determină și aspirațiile, astfel că, în timp ce unele doresc să renunțe la prostituție (văzând ca alternative calificarea pentru ocuparea unui loc de muncă sau contractarea unei căsătorii cu un cetățean străin sau român care să-i ofere o anumită siguranță materială, dar și un sprijin moral-afectiv), altele doresc să continue activitatea de prostituție, sperând și într-o eventuală legalizare a acesteia. Din declarațiile multora reiese că aproximativ 60% ar dori să ocupe un loc de muncă însă, dată fiind improbabilitatea de a-și găsi unul raportat la nivelul lor redus de pregătire, preferă să se prostitueze decât să intre pe piața neagră a forței de muncă, în care să fie oricum exploatate, în condiții de salarizare insuficientă și fără asigurarea unui viitor acceptabil sau chiar să suporte acte de hărțuire sexuală.

Copiii - victime ale traficului de persoane

În ceea ce privește traficul de copii, tendința este de creștere tot mai mare la nivel mondial a activității de pornografie infantilă de pedofilie și corupție sexuală dar și a prelevărilor ilegale de organe.⁷ Activitățile ilicite în domeniul adopțiilor se sustrag controlului instituțiilor abilitate, astfel încât destinația reală a copiilor adoptați nu este cunoscută.

Anual, mii de copii (băieți, fete) sunt traficați pentru a fi exploatați în scopuri comerciale, fiind recrutați și transportați în țară sau peste granițele naționale și vânduți în repetate rânduri.

Ei devin victime ale acestui fenomen larg răspândit, România devenind atât o țară de origine cât și de tranzit a traficului de persoane.

Mijloacele de traficare a acestei categorii umane — reduse astfel la condiția de marfa - sunt multiple: recrutare, transport, transfer, adăpostire sau primirea copilului cu scopul de a fi pus la muncă forțată (agricolă, casnică), la cerșit, furat sau de a fi exploatat sexual sau pentru a fi dat ilegal spre adopție, pentru transfer de organe⁸.

După recrutare și intrarea în țara de destinație, victimele-copii devin captivi total: nu au acte de identitate, nu au dreptul la liberă circulație sau comunicare, sunt continuu amenințați.

Cei care preiau copiii le oferă hrană, haine, adăpost, droguri — în perioada exploatării lor, obligați să reîntoarcă, prin muncă, valoarea acestora. Copiii nu primesc bani pentru activitățile lor, sunt abuzați fizic, hrăniți prost și supuși perversiunilor sexuale de la 8 la 12 ore pe zi (câte 6 — 10 clienți/zi.)

Recrutorii acestor victime sunt persoane cunoscute lor, bărbați sau femei, cunoștințe, vecini, părinți, iubiți.

Unele fete care au fost traficate devin la rândul lor traficanți, se întorc în locațiile de unde au plecat și recrutează alte persoane implicând în trafic (în cazul copiilor foarte mici) membrii familiei

⁵ Gheorghită Mateuț, Nicoleta Ștefăroiu, Violeta E. Petrescu, Raluca A. Prună, Radu Târniceriu, Sofica Luca, Georgeta L. Gafa, Aurel Dublea, Daniel Iovu, Elena Onu, Cătălina Luca, *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune*, Asociația Alternative Sociale, Iași, 2005, p. 72.

⁶ Organizația Internațională pentru Migrație, Biroul din București, *Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane*, cercetare realizată de Centrul pentru Sociologie Urbană și Regională (CURS), 2005.

⁷ Banciu, Dan, Rădulescu, Sorin M., *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*, București, Editura Lumina Lex, 2002, p. 104.

⁸ Rădulescu, Sorin I., Pătrioara, Monica C., *Abuzul sexual asupra copiilor*, București, Editura Lumina Lex, 2003, p. 25.

(mame, unchi, frați). Aceștia însă, nu recunosc acest fapt, ci văd o sursă de protejare a copilului, de supraviețuire a familiei).

După recrutare, copiii pot fi traficați de-a lungul granițelor naționale sau internaționale.

Copiii pot deveni victime prin intervenția unor factori de risc (de vulnerabilitate):⁹ respingerea sau opoziția normelor sociale și morale de contact ale mediului lor social, anumite istorii din viața lor, factori de stres (abuz sexual, tortură, maltratare) împotriva fenomenului de a deveni victime și pentru protecția copilului trebuie maximalizată factorilor protectivi.

Majoritatea copiilor traficați suferă prin separarea de comunitatea unde au trăit, prin condițiile vitrege de viață și muncă, prin intervenția amenințările proxeneților, ale traficantilor, prin neîncrederea în autorități, lipsa unui statut legal și astfel dezvoltă relații de dependență emoțională cu traficanții lor (iubindu-i și urându-i în același timp)¹⁰.

Traficantul devine singurul adult pe care îl are copilul în țara unde este exploatat. Chiar dacă reușesc să „evadeze” din lumea traficului și se întorc acasă, *impactul social* devine mai puternic: familia îl poate respinge, nu mai are aceleași abilități sociale, educative cu ale celorlalți copii, iar *impactul psihologic* este un prag greu de trecut: sentimentele de rușine și vinovăție conduc la lipsa încrederii, conduc la gânduri și tentative de sinucidere, la toate acestea adăugându-se și consecințele traficului: violența fizică din partea traficantilor, clienților, proxeneților, contactarea de boli cu transmitere sexuală.

Statisticile privind numărul copiilor traficați sunt dificil de obținut, fiind îngreunate de natura clandestină a mijloacelor de traficare și dificultăților legale de identificare a acestor categorii de victime.

Națiunile Unite au oferit unele statistici estimative, indicându-se la nivel mondial aproximativ 1,2 milioane de copii traficați în scopul exploatării prin muncă; rapoartele ONG-urilor estimează că mii de băieți și fete mai mici de 13 ani sunt traficați din și în interiorul Europei de est pentru muncă forțată, cerșit, flirt, iar Banca Mondială indică faptul că peste un milion de copii muncesc de la vârsta de 5 ani și nu au acces la apa potabilă.

Alte categorii de persoane - victime ale traficului de persoane

Un caz particular îl constituie bărbații care pot deveni victime ale traficului. Clienții comerțului sexual determină traficul de persoane, traficanții străduindu-se să răspundă cererii acestora.

Unele statistici din Suedia și Norvegia menționează că motivele pentru care bărbații cumpără servicii sexuale, anume curiozitatea, variația sexuală și comoditatea, probleme de singurătate, probleme în viața de cuplu¹¹ sau pentru o confirmare a dominării masculine.

Bărbații homosexuali au o probabilitate mai mare să angajeze relații sexuale cu minori.

De asemenea, bărbații cad victime ale traficului în scop de executare de muncii forțate în industrie, construcții, alimentație, hotelieră, în scop de cerșetorie și transplantare de organe, dar și prin utilizarea lor în scopuri criminale, contrabandă, cât și pentru recrutări (în special băieții) pentru operațiuni paramilitare.

Subliniem faptul că statisticile oficiale concrete sunt limitate, deși cercetările și analizele evoluției acestui fenomen sunt permanente, remarcându-se cazuri, însă secvențiale.

Conform statisticilor Organizației Internaționale pentru Migrație, Biroul București, vizând anul 2005, s-a înregistrat un număr de trei victime bărbați, repatriați (doi minori și un major de 44 ani), ce au fost traficați în scop de exploatare sexuală, cerșetorie și furt.

Bibliografie:

⁹ Ichim, I. C., *Minorul - în reglementările europene*, Iași, Editura Timpul, 2003, p. 14.

¹⁰ Gabriela Alexandrescu, Georgeta Păunescu, Daniela Munteanu, Daniela Nicolescu, Iulia Nițulescu, Diana Șerban, Petre Matei, Bogdan Barbu, Mircea Dumitrescu, Victor Nicolăescu, *op. cit.*, p. 18.

¹¹ Mansson, Sven-Axel, *Studii*, Universitatea din Sund, Școala Superioară de Științe Sociale (Suedia), 2004.

1. Banciu, Dan, Rădulescu, Sorin M., *Evoluții ale delincvenței juvenile în România. Cercetare și prevenire socială*, București, Editura Lumina Lex, 2002;
2. Ichim, I. C., *Minorul- în reglementările europene*, Iași, Editura Timpul, 2003;
3. Rădulescu, Sorin I., Pătrioara, Monica C., *Abuzul sexual asupra copiilor*, București, Editura Lumina Lex, 2003.